

*Р. М. Дмитренко,
к. е. н., докторант кафедри фінансів, банківської та страхової справи,
Міжрегіональна академія управління персоналом, м. Київ, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2461-5184*

DOI: 10.32702/2306-6814.2019.12.118

ВЕКТОРИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СТВОРЕННЯ "ЗЕЛЕНИХ" РОБОЧИХ МІСЦЬ У ПРОЦЕСІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ З "ОЗЕЛЕНЕННЯ" АГРАРНОГО БІЗНЕСУ

R. Dmitrenko,
PhD in Economics, Ph.D. student of the Department of Finance, Banking
and Insurance, Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv, Ukraine

VECTORS OF GOVERNMENT REGULATION OF "GREEN" CREATION WORKING PLACES
IN THE TRANSFORMATION PROCESS FROM "AGGREGATION" OF AGRICULTURAL BUSINESS

У статті констатовано, що Україна як член ООН, приєднавшись до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН "Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року" та до програми ООН "Озеленення економіки в країнах Східного партнерства", обра- ла шлях трансформаційних перетворень з "озеленення" економіки країни в цілому та аграрно- го бізнесу, зокрема. Акцентовано, що трансформаційні перетворення з "озеленення" аграр- ного бізнесу впродовж майже трьох десятиліть гальмуються внаслідок відсутності чіткого усвідомлення реформаторами змістовної складової окремих ключових дефініцій теорії держав- ного регулювання. Проаналізовано наукові підходи до трактування поняття "трансформаційні перетворення". Запропоновано авторське розуміння змістовної складової поняття "трансфор- маційні перетворення" у широкому та вузькому (з урахуванням специфіки "озеленення" аграр- ного бізнесу) розумінні. Уточнено поняття "зеленої" економіки як економіки, спрямованої на створення еколого-економічної цілісності, яка забезпечить нівелювання "екологічних ризиків" та "екологічних дефіцитів" задля добробуту людства та справедливого доступу кожного з членів суспільства до природних ресурсів. Наголошено на відмінних рисах трансформаційних пере- творень з "озеленення" аграрного бізнесу. Розглянуто, змодельовані завдяки імітаційному мо- делюванню, сценарії реалізації Стратегії розвитку сільського господарства та сільських тери- торій на 2015—2020 роки. Обґрунтовано, що за будь-якого сценарію трансформаційні пере- творення з "озеленення" аграрного бізнесу супроводжуватимуться збільшенням "зелених" ро- бочих місць. Уточнено розуміння поняття "зелені" робочі місця. Визначено вектори державно- го регулювання створення "зелених" робочих місць у процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу, запровадження яких у вітчизняній практиці дозволить упе- редити гальмування трансформаційних перетворень з "озеленення" завдяки залученню до справи усіх суб'єктів, солідарно прагнучих досягти сталого розвитку аграрного бізнесу зрівно- важеного за трьома вимірами: економічного, соціального та екологічного.

The article states that Ukraine as a member of the UN, joining the UN General Assembly Resolution "The transformation of our world: Sustainable Development agenda for the period up to 2030" and

the UN program "Greening the economy in Eastern Partnership countries", chose the path of transformational transformation from "greening" the economy of the country as a whole and agrarian business, in particular. It is emphasized that the transformational transformation from the "greening" of agrarian business over a decade has been slowed down due to the lack of a clear understanding by the reformers of the content of certain key definitions of the theory of state regulation. The scientific approaches to the interpretation of the concept of "transformational transformations" are analyzed. The author's understanding of the content component of the concept of "transformational transformation" in the broad and narrow (taking into account the specifics of "landscaping" of the agrarian business) is understood. The concept of a "green" economy as an economy, aimed at creating ecological and economic integrity, which will ensure the leveling of "environmental risks" and "environmental deficiencies" for the welfare of humanity and fair access of each member of society to natural resources, is specified. The distinctive features of transformational transformations from "gardening" of agrarian business are emphasized. It is considered, simulated by simulation modeling, scenarios for implementation of the Strategy for Agricultural Development and Rural Areas for 2015–2020. It is substantiated that in any scenario transformational transformations from the "greening" of agrarian business will be accompanied by an increase in "green" jobs. The concept of "green" jobs is clarified. The vectors of state regulation of creation of "green" jobs in the process of transformational transformations from the "greening" of agrarian business, the introduction of which in the domestic practice will prevent the inhibition of the transformation transformations from "landscaping" through the involvement of all actors who are jointly striving to achieve sustainable development of agrarian Business Equilibrium in three dimensions: economic, social and environmental.

Ключові слова: "зелена" економіка, "озеленення" аграрного бізнесу, трансформаційні перетворення, державне регулювання, вектори державного регулювання.

Key words: "green" economy, "landscaping" of agrarian business, transformational transformations, state regulation, vectors of state regulation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Переосмислення стратегії реалізації євроінтеграційного курсу України потребує розробки нових підходів щодо впровадження європейських стандартів у різних сферах суспільного життя та наближення України до вимог членства в ЄС. До тепер Україна залишається неусталеним суспільством, що впливає на всі вектори її розвитку, а також внутрішню й міжнародну політику, оскільки протягом майже трьох десятиліть державності вона так і не спромоглася сформувати послідовну стратегію сталого розвитку, яка б визначала принципи, напрями й цілі збалансованого економічного зростання [2, с. 4]. В контексті вищезазначеного Україна як член ООН приєдналась до Резолюції Генеральної Асамблеї ООН "Перетворення нашого світу: Порядок денний в області сталого розвитку на період до 2030 року" (англ. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development) та до програми ООН "Озеленення економіки в країнах Східного партнерства" (англ. EaP GREEN). А отже, обрала шлях трансформаційних перетворень з "озеленення" економіки країни, головними принципами реалізації яких стали:

- оцінка й висунення на перший план екосистемних послуг як на макро-, мезо- та макрорівнях;
- забезпечення зайнятості населення за рахунок створення "зелених" робочих місць та розробки відповідної політики;
- використання ринкових механізмів для досягнення стійкого розвитку й підвищення економічної конкурентоспроможності [2, с. 4].

Проте трансформаційні зрушення останніх років засвідчують: гальмування трансформаційних перетворень з "озеленення" як економіки країни в цілому, так і аграрного бізнесу, зокрема; неповне використання можливостей, які складають могутній потенціал аграрного бізнесу і т.д. Отже, сьогодні перед вітчизняною наукою з державного регулювання та господарською практикою постає питання мобілізації могутнього потенціалу аграрного бізнесу задля прискорення трансформаційних перетворень з його "озеленення" та створення "зелених" робочих місць у відповідності до європейських стандартів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що проблема державного регулювання створення "зелених" робочих місць була і залишається предметом численних досліджень. Зокрема, таких науковців, як Балдича О.М., Бодрова В.Г., Заволюки Ю.М., Квача Я.П., Кривенка С.В., Лагутіної І.В., Сафонові Н.І. та ін. Разом з тим, незважаючи на суттєві напрацювання науковців з цієї проблематики, чіткого уявлення про державне регулювання створення "зелених" робочих місць у процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу до тепер не сформовано. На сьогодні їх створення в Україні особливо необхідне не лише з причини приєднання до еко-програми ООН та взяття зобов'язань щодо трансформаційних перетворень з "озеленення" економіки, а й з причини потреби в економічному зростанні без збільшен-

Таблиця 1. Наукові підходи щодо трактування поняття "трансформаційні перетворення"

Автори	Змістова складова
Бодров В. [1]	трансформаційні перетворення – перехід від одного типу організації господарського життя суспільства до іншого, зміна форм економічної системи відповідно до модернізації або радикального перетворення елементів, з яких вона складається
Івлева Г. [4]	трансформаційні перетворення – характеристики будь-яких станів: від елементарної зміни аж до складного процесу реформ, які усвідомлено імплементуються
Заволока Ю. [3]	трансформаційні перетворення – якісні перетворення економічної системи, її вихід за межі стабільного функціонування і перехід у стан нерівноваги, кількісних і якісних змін різної інтенсивності і спрямованості
Мочерний С. [5]	трансформаційні перетворення – процес перетворення однієї економічної системи на іншу, що супроводжується відмиранням одних елементів, рис, властивостей і появою інших
Парсяк В., Кочетва І. [9]	трансформаційні перетворення – сукупність змін всередині об'єкту, внаслідок яких перетворення його істотних властивостей набувають обсягів, що призводять до кардинальної зміни якості усєї системи або окремих складових, які вирішальним чином впливають на її життєдіяльність
Савчук В. [12]	трансформаційні перетворення – процес заміни констатуючих ознак одного господарського порядку подібними ознаками іншого порядку, наслідком чого є докорінне перетворення економічної системи в цілому

ня природоємності економічних систем з одночасним зменшенням екологічного збитку від їх екодеструктивної діяльності. Тож питання визначення векторів державного регулювання створення "зелених" робочих місць у процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" економіки в цілому та аграрного бізнесу, зокрема, набувають все більшої актуальності, а отже, потребують на подальші дослідження.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є визначення векторів державного регулювання створення "зелених" робочих місць у процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу за умови залучення до справи усіх суб'єктів, солідарно прагнучих досягти сталого розвитку аграрного бізнесу зрівноваженого за трьома вимірами: економічного, соціального та екологічного.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Економічні реформи, започатковані в Україні досить актуальні та довгоочікувані, проте, їх реалізація гальмується з їх починанням. Багатьох проблем можливо запобігти, якщо б реформатори із самого початку чітко усвідомлювали змістовну складову окремих ключових дефініцій теорії державного регулювання [9, с. 155]. Тож перш ніж визначитись з векторами державного регулювання створення "зелених" робочих місць в процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу, вважаємо за потрібне зупинитись на вивченні змістовної складової окремих фундаментальних понять.

Першочергово зупинимось на понятті "трансформаційні перетворення", яке походить від етимологічного слова "трансформація" (від латинського *transformatio*), що буквально означає — перетворення, зміни.

Незважаючи на усталене розуміння слова "трансформація", нашими попередниками здійснено не поодинокі спроби тлумачення терміну "трансформаційні перетворення" на власний розсуд, зокрема окремі з них подано в таблиці 1.

Аналізуючи спроби науковців тлумачення поняття "трансформаційні перетворення", очевидно, що це поняття є більш складним, ніж це представляється на перший погляд й навряд чи може бути повністю поясненим лише в межах одного визначення з тієї причини, що будучи справедливим та вірним, будь-яке з визначень може водночас повністю відповідати змісту поняття, проте не розкривати його природу. З цього приводу повністю доречним вважаємо трактування даного поняття за холистичним підходом, за яким трансформаційні перетворення у широкому розумінні слід розглядати як сукупність змін, що виникли внаслідок здійснення у певній послідовності передбачених, узгоджених, контрольованих та координованих дій суб'єктів, солідарно прагнучих досягти сталого розвитку зрівноваженого за трьома вимірами: економічного, соціального та екологічного.

У вузькому розумінні визначення поняття "трансформаційні перетворення" мають бути більш деталізовані та формуватись, виходячи зі специфіки певного сектору економіки де вони відбуваються. Оскільки ж мова йде про "озеленення" аграрного бізнесу, то для розкриття змістовної складової цього поняття розглянемо відмінні риси "зеленої" економіки:

— екологізації економіки, яка передбачає імплементацію екологічного фактору в моделі забезпечення економічного зростання країни та її регіонів;

— забезпечення економічного зростання при менш інтенсивному споживанні природних ресурсів, тобто за принципом "створювати більше вартості за меншого впливу" (англ. "creating more value with less impact");

— єдність та баланс суспільних та бізнес-інтересів щодо забезпечення сталого споживання та виробництва, партнерська взаємодія та консолідація зусиль щодо охорони довкілля та відновлення його стану;

— стимулювання розвитку екологічних видів діяльності та обмеження підтримки забруднюючих довілля підприємств;

— впровадження "зелених" технологій задля досягнення ефекту меліоризму (покращення становища світу

Розробка нормативно-правових актів, які забезпечать підготовку професійних кадрів, гідні умови праці, справедливу оплату праці, підвищення рівня безпеки праці, нові гарантії у разі втрати працездатності тощо
Визначення кваліфікаційних вимог до професійних кадрів для «зелених» робочих місць та внесення змін та доповнень до Класифікатора професій ДК 003:2010
Сприяння перерозподілу працівників з секторів, що скорочуються до тих, що мають зростати внаслідок трансформаційних перетворень з «озеленення» економіки
Підготовка та перепідготовка професійних кадрів для «зелених» робочих місць, а також підвищення кваліфікації працівників органічного сільськогосподарського виробництва коштами держави
Стимулювання та бюджетна підтримка створення «зелених» робочих місць і перш за все, в господарствах дрібних власників, що сприятиме насамперед зниженню бідності українців

Рис. 1. Вектори державного регулювання створення "зелених" робочих місць у процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" економіки в цілому та аграрного бізнесу

Джерело: авторське бачення.

та людства за рахунок розумного втручання людини в будь-які процеси і сфери).

Виходячи з перелічених відмінних рис "зеленої" економіки та її специфіки, під "зеленою" економікою варто розуміти економіку, спрямовану на створення еколого-економічної цілісності, яка забезпечить нівелювання "екологічних ризиків" та "екологічних дефіцитів" задля добробуту людства та справедливого доступу кожного з членів суспільства до природних ресурсів.

Тож, виходячи з вищевикладеного, трансформаційні перетворення з "озеленення" аграрного бізнесу варто розглядати як перетворення в аграрному секторі економіки, спрямовані на створення еколого-економічної цілісності органічного сільськогосподарського виробництва, зрівноваженого за трьома вимірами сталого розвитку (економічного, соціального та екологічного), яка забезпечить нівелювання "екологічних ризиків" та "екологічних дефіцитів" задля добробуту людства та задоволення інтересів майбутніх поколінь у скороченні темпів виснаження природних ресурсів.

Початком трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу в Україні стала Державна цільова програма розвитку українського села до 2015 року, яка мала на меті збільшити органічне виробництво до 10% від загального обсягу сільськогосподарського виробництва. Нині ж підґрунтям популяризації органічного сільськогосподарського виробництва є Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015—2020 роки, за якою завдяки імітаційному моделюванню, змодельовано два сценарії її реалізації:

— оптимістичний сценарій (Green Economy plus або ZE+) припускає, що інвестиції у розмірі 91 євро (100 доларів США) на гектар на рік компенсуються зменшенням експлуатаційних витрат; 10%-вим збільшенням врожайності; ринкова ціна на 20% вища, ніж продукція звичайного сільського господарства; інтенсивність праці на 20% вище, ніж у традиційному сільськогосподарському виробництві;

— песимістичний сценарій ("Green Economy minus" або ZE-) передбачає інвестиції у розмірі 182 євро (200 до-

ларів США) на гектар на рік, також компенсується зниженням операційних витрат; 30%-вим зниженням врожайності; ринкові ціни дорівнюють цінам на звичайні продукти; інтенсивність праці на 10% вище, ніж у традиційному сільськогосподарському виробництві [10].

За прогнозними розрахунками за будь-якого зі сценаріїв ((ZE+ /GE +) чи (ZE- /GE-)) передбачається збільшення "зелених" робочих місць [10].

За визначенням ЮНЕП, "зеленими" вважаються робочі місця в сільському господарстві, промисловості, сфері послуг та управлінні, які суттєво впливають на збереження, відновлення та підвищення якості довкілля, та відповідають принципам гідної праці, що включає вимоги до умов праці, заробітної плати і соціального діалогу [14].

За визначенням Світового банку, "зелені" робочі місця — це робочі місця нового типу, що відіграють істотну роль в озелененні підприємств та економіки. На практиці ці робочі місця скорочують споживання енергії й сировини; обмежують викиди та скиди забруднюючих речовин; зводять до мінімуму рівень відходів; зберігають і відновлюють екосистеми; сприяють адаптації до змін клімату [13]. Таким чином, приходимо до висновку, що "зеленими" є ті робочі місця, які мають відношення до охорони біорізноманіття та навколишнього середовища та на яких забезпечуються гідні і безпечні умови праці.

Створення "зелених" робочих місць в процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу визначається екологічною політикою держави, яка, на жаль, в Україні до тепер не розглядається як спосіб виходу з поточної рецесії, внаслідок чого спостерігаються розпорошеність та дублювання заходів, що робить неможливим впровадження єдиної узгодженої стратегії чи плану зелених дій.

Враховуючи вищевикладене, основними векторами державного регулювання створення "зелених" робочих місць в процесі трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу мають стати (рис. 1):

Таким чином, роль державного регулювання в "озелененні" аграрного бізнесу має полягати у забезпеченні

підтримки "зеленого" економічного розвитку і, водночас, усуненні бар'єрів, які можуть стримувати реалізацію переходу до "зеленої" економіки.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження констатовано, що Україна обрала шлях трансформаційних перетворень з "озеленення" аграрного бізнесу, який варто розглядати як перетворення в аграрному секторі економіки, спрямовані на створення еколого-економічної цілісності органічного сільськогосподарського виробництва, зрівноваженого за трьома вимірами сталого розвитку (економічного, соціального та екологічного), яка забезпечить нівелювання "екологічних ризиків" та "екологічних дефіцитів" задля добробуту людства та задоволення інтересів майбутніх поколінь у скороченні темпів виснаження природних ресурсів.

Обґрунтовано, що за будь-якого зі сценаріїв реалізації Стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015—2020 роки трансформаційні перетворення з "озеленення" аграрного бізнесу супроводжуватимуться збільшенням "зелених" робочих місць, запровадження яких у вітчизняній практиці дозволить упередити гальмування трансформаційних перетворень з "озеленення" завдяки залученню до справи усіх суб'єктів, солідарно прагнучих досягти сталого розвитку аграрного бізнесу зрівноваженого за трьома вимірами: економічного, соціального та екологічного.

Література:

1. Бодров В.Г., Сафонова Н.І., Балдич О.М. Державне регулювання економіки та економічна політика: навч. посібник. К.: Академвидав, 2010. — 520 с.
2. Галушкіна Т. "Зелений" вектор розвитку економіки України. Економіст. 2011. № 11. С. 4—7.
3. Заволока Ю.М. Інвестиційна поведінка суб'єктів підприємницької діяльності в трансформаційній економіці. Вісник Дніпропетровського університету. 2009. Вип. 3/1. С. 175—179.
4. Ивлева Г. Трансформация экономической системы: обзор концепций и контуры общей теории. Общество и экономика. 2003. № 10. С. 3—40.
5. Мочерний С.В., Гаврилишин Б.Д. Економічна енциклопедія. — К.: Акад. нар. госп-ва, 2002. — 952 с.
6. Квач Я.П., Фірсова К.В., Борисов О.Г. "Зелена економіка": можливості для України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. Вип. 6. С. 52—56.
7. Лагутіна І.В. Право на здорові й безпечні умови праці та "зелена" економіка. Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова. Правознавство. 2013. Т. 18. Вип. 1, С. 42—51.
8. Маркович І.Б. Розкриття сутності поняття трансформації економічного простору в системі категорій розвитку національної економіки. Економіка розвитку. 2014. № 2. С. 77—81.
9. Парсяк В.Н., Кочетова Ю.І. Категорія трансформаційних перетворень у контексті економічних реформ. Вісник Донецького національного університету. 2011. Вип. 2. С. 155—159.
10. Перспективи розвитку "зеленої" економіки в Україні: органічне сільське господарство. Аналітичний огляд. Женева-Київ. 2016—2018. www.green-economies-eap.org/.../Ukraine%20OA%20UKR

11. Поланьї К. Великая трансформация: политическое и экономические истоки нашего времени. СПб: Алетейя, 2002. — 320 с.

12. Савчук В.С., Зайцев Ю.К., Малий І.Й. та ін., Трансформаційна економіка: навчальний посібник. К.: КНЕУ, 2006. — 612 с.

13. Світовий банк: Доповідь про світовий розвиток, 2013 рік: Зайнятість. — Вашингтон, ОК, 2012 р., Огляд, 8 с.

14. Green jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world (Найроби, ЮНЕП, 2008 г.).

References:

1. Bodrov, V.G., Safonova, N.I. and Baldich, O.M. (2010), State regulation of the economy and economic policy: teaching. manual. Kyiv, Ukraine.

2. Galushkina, T. (2011), "'Green' vector of economic development of Ukraine". Economist, vol. 11, pp. 4—7.

3. Zavaloka, Yu.M. (2009), "Investment behavior of business entities in the transformational economy". Bulletin of Dnipropetrovsk University. 2009. vol. 3/1. pp. 175—179.

4. Ivleva, G. (2003), "Transformation of the economic system: an overview of the concepts and contours of the general theory". Society and economy, vol. 10, pp. 3—40.

5. Mocherniy, S.V. and Gavrilyshyn, B.D. (2002), Economic Encyclopedia. Acad. nar households. Kyiv, Ukraine.

6. Kvach, Ya.P. Firsova, K.V. and Borisov, O.G. (2015), "'Green economy': opportunities for Ukraine". Global and national problems of the economy. 2015, vol. 6, pp. 52—56.

7. Lagutina, I.V. (2013), "The right to healthy and safe working conditions and the "green" economy". Visnyk ONU them. II Mechnikov Science of law. T. 18. vol. 1, pp. 42—51.

8. Markovich, I. B. (2014), "Disclosure of the essence of the concept of transformation of the economic space in the system of categories of development of the national economy". Development Economics. vol. 2, pp. 77—81.

9. Parsyak, V.N. and Kochetova, Yu.I. (2011), "Category of transformational transformations in the context of economic reforms". Bulletin of Donetsk National University. vol. 2, pp. 155—159.

10. Prospects for the development of a green economy in Ukraine: organic agriculture. Analytical review. Geneva-Kiev 2016—2018. available at: <http://www.green-economies-eap.org/.../Ukraine%20OA%20UKR>, (Accessed 14 April 2019).

11. Polanyi, K. (2002), The Great Transformation: Political and Economic Origins of Our Time. Aleteeya, Saint-Petersburg, Russia.

12. Savchuk, V.S. Zaitsev, Yu.K. and Malii, I.Y. (2006), Transformational Economics. Textbook. KNEU, Kyiv, Ukraine.

13. World Bank: Global Development Report 2013, available at: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/11843> (Accessed 14 April 2019).

14. Green jobs: Towards decent work in a sustainable, low-carbon world, available at: adapt.it/adapt-indices-a-z/wp-content/uploads/2013/08/unep_ (Accessed 19 April 2019).

Стаття надійшла до редакції 05.06.2019 р.